

Suomen tiedekustantajien liitto

Osalinjaus: Avoimet oppimis- ja opetuskäytännöt

Lausunto jätetty 18.3.2022 klo 19.30

<https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/uusia-osalinjauksia-kommentoitavaa>

Tavoite 1: Vuoteen 2025 mennessä korkeakoulut hyödyntävät avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä ja tukevat opetuksen ja oppimisen yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja jakamista.

Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että yhteistyö ja yhteisöllisyys osallistavat myös oikeudenhaltijat entistä laajemmin (kustantajat ja tekijät). Kestävä perusta rakennetaan yhdessä.

Tavoite 2: Vuoteen 2025 mennessä oppijoille tarjotaan mahdollisuuksia ja tukea avoimeen oppimiseen.

4. Vuodesta 2023 alkaen korkeakoulut tukevat oppijoiden osaamista avoimeen tieteeseen ja oppimiseen liittyvissä teemoissa, kuten lisenssikäytännöissä.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää myönteisenä, että tekijänoikeuteen on tarkoitus kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Kohdan muotoilu herättää kuitenkin huolta: Onko tarkoitus keskittyä jo valittuihin käytäntöihin (avoimuudelle linjattujen lisenssisuosituksen noudattamiseen) vai perehtyä asiaan laajemmin oikeudenhaltijoiden valinnanvapautta kunnioittaen? Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että tavoitteena on laajempi ymmärrys. Kohdan muotoilua tulisi joka tapauksessa täsmentää.

5. Vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut kannustavat oppijoita jakamaan oppimistuotoksiaan avoimesti ja hyödyntämään muiden oppijoiden avaamia materiaaleja.

Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että käytettävien oppimateriaalien laatu voidaan jatkossakin varmistaa riippumattomasti. Ks. kohdan muotoilusta kommentit alla (b ja kohta 6).

a. Korkeakoulut yhdessä avoimen tieteen ja tutkimuksen koordinaation kanssa lisäävät opettajien ymmärrystä tekijänoikeuksien asettamista ehdoista oppijoiden tuottamien materiaalien avoimelle jakamiselle.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää myönteisenä, että ymmärrystä tekijänoikeuksista halutaan lisätä ja asia sisällytetään avoimuuden linjauksiin.

2024 tuntuu kuitenkin myöhäiseltä ja asioiden etenemisen järjestys nurinkuriselta suhteessa muihin avoimuustavoitteisiin ja jo tehtyihin suosituksiin ja linjauksiin. Ymmärrys ehdoista varhaisemmassa vaiheessa prosessia olisi kenties varmistanut eri osapuolia tasapuolisemmin ja harkitummin kohtelevan lähestymistavan ja säästänyt joiltakin ylilyönneiltä.

Suomen tiedekustantajien liitto toivookin, että ymmärryksen lisäämistä kiirehdyttäisiin.

Lisäksi Suomen tiedekustantajien liitto pitää tärkeänä, että ymmärryksen lisäämisessä tukeuduttaisiin myös tekijänoikeusjärjestöjen ja oikeudenhaltijoiden etujärjestöjen asiantuntemukseen kokonaiskuvan tasapainottamiseksi ja syventämiseksi. Asiassa tulisi konsultoida esimerkiksi tekijänoikeusjärjestö Kopiostoa ja sen jäsenorganisaatioiden lakiasiantuntijoita soveltuvien osin.

Toive kumpuaa siitä, että linjausluonnoksen perusteella korkeakoulut ja avoimen tieteen koordinaatio aikovat luottaa asiassa vain omaan asiantuntemukseensa. Oikeudenhaltijoiden näkökulmasta näiden tahojen resurssit ja aihepiirin osaaminen ovat kuitenkin valitettavan puutteelliset ja niitä tulisi täydentää. Vuoropuhelun vahvistaminen olisi yleisesti eduksi kaikille tahoille, joita asia koskee.

b. Vuoteen 2024 mennessä korkeakoulut ovat kehittäneet ohjeet ja toimintamallit oppimistuotosten avoimeen jakamiseen.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa, että sanoilla on merkityksensä ja siksi niiden valintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Kohdan b muotoilu tuntuu määrätietoisuudessaan lukitulta ja siten ristiriitaiselta kohdan a kanssa. Ehtojen huomioon ottaminen voi tarkoittaa myös kompromisseja ja omalle tavoitteelle epämieluisia ratkaisuja. Toisaalta kohdan b muotoilu on linjassa kohdan 5 päätekstissä linjatun ”kannustamisen” kanssa. Kannustaminen on pakottava toimenpide.

c. Vuodesta 2024 alkaen avoimen tieteen seurannassa huomioidaan oppijoiden avoimesti jakamat oppimistuotokset.

Miten tuotokset on tarkoitus huomioida seurannassa? Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että tätä kohtaa täsmennettäisiin. Tyydytäänkö tuotokset tilastoimaan vai tarkoittaako huomioiminen avoimesta jakamisesta palkitsemista? (Ks. kohta 3 / 1c).

6. Vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut kannustavat opettajia jakamaan avoimesti oppijoille opetukseen ja arviointiin liittyviä aineistoja

Ks. kommentit kohdassa 5 b: Mikä on opettajien kannustukseen liittyvä pakon aste? Jos lempeämmin rohkaistaisiin, laajenisiko oikeudenhaltija-opettajan valinnanvapaus?

Suomen tiedekustantajien liitto toistaa tässä huolensa korkeakouluissa työskentelevien oikeudenhaltijoiden kuormituksen lisääntymisestä ja heidän tekijänoikeuttaan koskevan valinnanvaran tietoisesta kaventamisesta.

Kohtaa olisi eduksi selventää: Millaisista aineistosta on kyse? Sisältääkö ”aineisto” julkaisuja tai sellaiseksi potentiaalisesti tähtääviä materiaaleja?

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa, että avoin jakaminen voi heikentää opettajan mahdollisuuksia julkaista opetus- ja arviointiaineistoihin perustuvia kirjoituksia. Harva vertaisarvioitu, laadukas tiedejulkaisu on kiinnostunut julkaisemaan jo julkaistua tai sellaista lähellä olevaa materiaalia. Linjaus voi siis haitata henkilöstön meritoitumista ja vähentää sellaista opetuksesta ja oppimisesta saatavilla olevaa tutkimustietoa, jonka laatu on varmistettu riippumattomasti.

Arviointien avoimessa jakamisessa tulee ottaa huomioon yksityisyydensuoja ja tietosuoja.

Tavoite 3. Vuoteen 2025 mennessä avoin oppiminen on merkittävä osa korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön yhteiskunnallista vuorovaikutusta.

Kohta 1 c. Miten osallistuminen on tarkoitus huomioida seurannassa? Tarkoittaako tämä osallistumisen tilastointia vai avoimuudesta palkitsemista? Mikäli kyse on proaktiivisesta ”suosimisesta”, linjaus voi asettaa oikeudenhaltijat eriarvoiseen asemaan ja kaventaa heidän tekijänoikeutta koskevaa valinnanvapauttaan. Kohta 2 viittaa proaktiivisuuteen (ks. myös kohta 5 c).

Kohta 3. Korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten, kuormitukseen nähden valitettavan puutteellisesti resursoitujen TSV:n ja TJNK:n lisäksi voisi olla eduksi konsultoida myös muita tiedeviestinnän asiantuntijatahoja, esimerkiksi Media- ja viestintätieteellistä seuraa, Suomen tiedetoimittajain liittoa tai tiedeviestintään erikoistunutta viestintätoimistoa.

Liite

”Avoimen oppimisen kautta saatu osaaminen” olisi syytä tunnistaa ennen sen tunnustamista. Toistaiseksi on hieman epäselvää, millaista lisäarvoa osaamiseen avoin oppiminen on tuottanut ja voi tuottaa.

Tekijänoikeuksiin liittyvien ehtojen ymmärryksen lisäämistä tulisi kiirehtiä. Ehtojen lisäksi tulisi tutustua myös oikeuksiin.

Yleistä

Me kaikki opimme koko ajan eri tilanteissa ja tuotamme siitä hyvin moninaisia tuotoksia. Suomen tiedekustantajien liitto toivookin, että dokumentissa täsmennettäisiin, ketä oppijoilla ja oppimistuotoksilla tarkoitetaan tässä linjauksessa. Muuttuuko määritelmä asiayhteyden mukaan? Ovatko oppijat opiskelijoita vai ajatellaanko tätä laajemmin? Sisältyvätkö oppimistuotoksiin opiskelijoiden seminaaritöiden lisäksi esimerkiksi professorin uudelle kurssilleen laatima oppimateriaali tai opetustyössä tehdyistä oppimishavainnoista kirjoitettu julkaisu? Viitteeksi annettu Tieteen termipankin määritelmä ei vastaa tämänkaltaisiin kysymyksiin.

Suomen tiedekustantajien liitto kiittää mahdollisuudesta osallistua avoimen tieteen linjausten kommentointiin.

Liitto edustaa 142 kotimaista tieteen kustantajaa ja julkaisijaa.

<https://tiedekustantajat.fi/>